

Beslut

Datum 2025-05-05

Dnr 2024:9791

Sida **1 (21)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av anpassade grundskolans
undervisning och rektorns ansvar för utbildningen utifrån
kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer vid
Anpassad grundskolan Rödsle i Oskarshamns kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Anpassad grundskolan Rödsle avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt rektorns ansvar för utbildningen inom samma område.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Anpassad grundskolan Rödsle den 25 mars 2025. Besöket genomfördes av utredarna Carl Bexell och Robert Östberg.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En observation av delar av lärmiljön
- En gruppintervju med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från de skolor som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2025.

Beslut

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Anpassad grundskolan Rödsle i Oskarshamns kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen **i flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet till fördjupning och att uppfatta kunskapsområdet som en helhet
- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck samt ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Anpassad grundskolan Rödsle i Oskarshamns kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att rektorn **i flera delar** ansvarar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- utforma utbildningen inom kunskapsområdet så att kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **12 november 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2024:9791) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Undervisningens innehåll

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Samordnad undervisning
- Kunskaper i undervisningen

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Undervisningen är aktuell och fördjupad, men delar av kunskapsområdet är inte återkommande

Granskningen visar att undervisningen är aktuell och fördjupad, men att frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck inte är återkommande.

Av intervjuer med elever och lärare samt dokumentation från huvudmannen framgår att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer återkommer som en del av undervisningen i samtliga årskurser på högstadiet. Däremot finns det inga inplanerade moment som specifikt behandlar hedersrelaterat våld och förtryck. En stor del av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer sker inom ramen för naturorienterande och samhällsorienterande ämnen, men förekommer också i ämnen såsom bild, idrott och hälsa samt svenska. Exempelvis ger undervisningen eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om kroppen, pubertet, sexuell läggning och reproduktion i naturorienterande ämnen, medan undervisningen i samhällsorienterande ämnen bland annat innehåller frågor om identitet, genus och normer. Undervisningen i naturorienterande ämnen följer ett årshjul som tydliggör hur kunskapsområdet återkommer två gånger per läsår. Lärare uppger att undervisningen kompletteras av att de fångar de frågor som eleverna har om kunskapsområdet i stunden.

Lärare uppger i intervju att de i syfte att ge eleverna grundläggande kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer utgår från den aktuella elevgruppens behov och förutsättningar. Exempelvis innebär det att lärarna använder olika typer av material, både analoga och digitala läromedel i undervisningen, samt att de regelbundet repeterar vad de har gått igenom och arbetat med. Fördjupning om kunskapsområdet utgår enligt lärare till stor del från elevernas intressen och lärare kan då låta eleverna på egen hand eller i grupper få fördjupa sig i olika

frågor. Det kan exempelvis handla om fördjupning i digitalt material som tillhandahålls av ungdomsmottagningen, eller utifrån frågor om hälsa som eleverna arbetar med i ämnet idrott och hälsa. Av intervjuer med lärare framgår det att de varierar arbetsformer i undervisningen om kunskapsområdet mellan enskilt arbete samt grupparbeten. Oavsett arbetsform är samtal och diskussion ett vanligt förekommande inslag i undervisningen om kunskapsområdet, uppger lärare.

Det framgår av intervjuer med lärare att skolsköterskan och kuratorn fördjupar frågor om kroppslig integritet med eleverna. Utifrån sina respektive kompetensområden bidrar de till att eleverna får fler perspektiv som lärare i samhällsorienterande ämnen sedan följer upp i undervisningen kring lag och rätt. Ett annat exempel på hur undervisningen inkluderar extern kompetens är att eleverna varje år genomför ett besök på ungdomsmottagningen. Lärarna berättar att de inför besöket arbetar med delar av kunskapsområdet som berör reproduktion och preventivmedel i syfte att eleverna ska ha viss förförståelse inför besöket på ungdomsmottagningen.

Samordnad undervisning

Kunskapsområdet ingår i flera ämnen, men är inte samordnad

Granskningen visar att det gemensamma planeringsarbetet för att samordna undervisningen inom kunskapsområdet är begränsat.

Av intervjuer med lärare framgår att de huvudsakligen planerar undervisningen om kunskapsområdet var för sig. Visserligen förekommer det att lärare pratar med varandra om undervisningsplaneringen, men att det stannar vid diskussioner och resulterar inte i några faktiska samarbeten eller samordning kring kunskapsområdet. Samtidigt ingår de flesta av lärarna i samma arbetslag och har gemensam tid avsatt för olika typer av möten. Lärare uppger att de har goda förutsättningar för att bland annat kunna planera undervisning tillsammans. Förutom ett årshjul för undervisningen i naturorienterande ämnen där sexualitet, samtycke och relationer ingår som en del, finns det inte någon övergripande plan för undervisningen i kunskapsområdet och hur det behandlas i olika ämnen.

Kunskaper i undervisningen

Undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om kroppen och sexualitet

Av intervjuer med lärare, elever och rektorn framgår att undervisningen om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer innehåller moment och uppgifter som ger eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om kroppen, pubertet, sexualitet, reproduktion och kärlek. En stor del av undervisningen om kroppen och sexualitet sker inom ramen för de naturorienterande ämnena, men

även undervisningen i ämnet idrott och hälsa berör faktakunskaper om människokroppen och dess utveckling. Enligt elever och lärare innehåller undervisningen i naturorienterande ämnen även frågor om sexuell läggning och hbtqi, vilket eleverna arbetar med i exempelvis i anslutning till Pride-veckan.

Undervisningen stärker elevernas förutsättningar att göra självständiga och medvetna val

Av intervjuer med lärare framgår att eleverna får öva på att göra egna och självständiga val. Detta är ett återkommande inslag i undervisningen i samhällsorienterande ämnen som syftar till att eleverna ska bli stärkta i att vilja och våga uttrycka egna åsikter samt stå för dessa. Lärare berättar att de exempelvis arbetar med övningar av typen fyra hörn där eleverna får ta ställning till olika påståenden. Ibland får eleverna ge uttryck för åsikter muntligt och vid andra tillfällen händer det att de får hålla upp en skylt för att visa sin åsikt eller vilken ställning de tar till olika frågor. Eleverna får också öva sig i att ta ställning till frågor som inte har något givet svar, exempelvis har eleverna fått diskutera vad som är viktigast med den man blir kär i.

Ett annat återkommande inslag i undervisningen som syftar till att eleverna ges förutsättningar att göra självständiga och medvetna val är att lärarna inom ramen för undervisningen i bland annat samhällsorienterande ämnen lyfter frågor som handlar om den miljö och de risker som eleverna kan möta på digitala arenor och i sociala medier. Ett exempel är att lärare pratat med eleverna om vikten av att vara källkritisk gentemot information och desinformation som kan spridas via olika typer av applikationer som eleverna använder. Därtill innehåller undervisningen i samhällsorienterande ämnen moment som handlar om källkritik och risker på nätet när eleverna arbetar med området media. Lärare uppger att eleverna ofta visar dem både bilder och texter som de kommer i kontakt med på nätet vilket föranleder att elever och lärare pratar om att olika typer av bilder och meddelanden kan vara manipulerade och att något inte alltid är vad det utger sig för att vara. Eleverna berättar att lärarna pratat med dem om att allt som de läser på nätet inte är sant och att det finns risker med att dela bilder på sig själv med någon som man inte känner, samt att det kan hända att man själv får bilder som man inte bett om eller vill ha.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla förmågan att leva sig in i andra människors situation och förstå betydelsen av samtycke

Av intervjuer med lärare och elever framgår att frågor om vänskap, välfungerande relationer och empati är något som ingår i undervisningen i flera ämnen såsom samhällsorienterande och naturorienterande ämnen. I samhällsorienterande ämnen har eleverna bland annat fått arbeta med empati genom att diskutera hur man kan visa att man bryr sig om någon, något som också har kopplats samman med arbete med frågor om kroppslig integritet. Ett annat exempel är att eleverna i

naturorienterande ämnen har läst brev som de hämtat från ungdomsmottagningens hemsida. I breven berättar andra unga om sina respektive liv, exempelvis hur de upplever olika situationer utifrån vilken sexuell läggning de har, vilket eleverna har fått diskutera och reflektera över i syfte att sätta sig in i hur det kan kännas för personen i brevet. Ytterligare exempel på hur eleverna får utveckla förmåga att sätta sig in i andra människors situation är att empati finns med som ett tema i den litteratur som eleverna läser inom ramen för svenskämnet.

Lärare och elever uppger i intervju att samtycke är något som de återkommer till ofta i undervisningen. Enligt lärare arbetar de med en bred förståelse av begreppet i syfte att förmedla att samtycke inte enbart handlar om samtycke till sex. Exempelvis diskuterar lärare och elever huruvida man kan sätta sig i någon annans knä utan tillåtelse, eller på andra sätt komma i fysisk kontakt med andra utan att den andre gett sitt samtycke till det. Lärare uppger att det finns elever som vill ha mycket fysisk kontakt och andra elever som tycker det är obehagligt. Lärare är därför noga med att själva vara normförmedlare genom att alltid fråga eleverna om det är okej att exempelvis lägga en hand på deras axel.

Lärare har också lyft in samtycke när de pratat med eleverna om vad man får och inte får skicka till varandra i sociala medier och att avsaknaden av samtycke i olika situationer kan vara ett brott. En annan del i arbetet med samtycke är att träna eleverna på att säga stopp och sätta gränser för sig själva i olika situationer. Lärare berättar att det är något som eleverna blir allt bättre på eftersom de arbetar med det regelbundet. Vidare behandlas samtycke i undervisningen i de samhällsorienterande ämnena när eleverna arbetar med frågor om kroppslig integritet utifrån ett material som tillhandahålls av en organisation som arbetar för barn och ungas rättigheter, men också utifrån dagsaktuella händelser, exempelvis när kända personer blivit anklagade för att ha begått våldtäkt.

Undervisningen ger eleverna möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön, men inte till hedersrelaterat våld och förtryck

Av intervjuer med lärare framgår att maktstrukturer kopplade till kön ingår i undervisningen om kunskapsområdet. Exempelvis diskuterar lärare och elever jämställdhet och könsroller i relation till fördelningen av hushållssysslor. I det sammanhanget diskuterar eleverna egna föreställningar om vad som är typiskt kvinnligt eller manligt, exempelvis när elever ger uttryck för att de inte behöver lära sig olika sysslor utifrån kön. Ett annat inslag i undervisningen är att lärarna belyser att kön inte ska vara en begränsande faktor i samband med yrkesval och att det finns branscher där det är en skev könsfördelning. I samhällsorienterande ämnen uppmärksammas internationella kvinnodagen samt flickors och kvinnors förutsättningar. Lärare berättar också att de tillsammans med eleverna diskuterar könsroller och hur de skiljer sig åt mellan kvinnor och män. Av intervju med

elever framgår att undervisningen har tagit upp att kvinnor och män kan behandlas olika i samhället, att alla är lika mycket värda oavsett kön och att man kan vara kär i någon av samma kön.

Lärare uppger i intervju att det inte finns något inplanerat moment i undervisningen där hedersrelaterat våld och förtryck behandlas. Det händer att ämnet berörs spontant i samband med att eleverna arbetar med någon aktuell samhällsfråga eller att någon elev har frågor som berör ämnet.

Undervisningen ger eleverna begränsade möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i medier och andra sammanhang

Av lärar- och elevintervjuer framgår att det finns vissa inslag i undervisningen där eleverna får möta ett innehåll om hur män och kvinnor framställs på bilder. Lärarna har då framför allt tagit upp med eleverna vad de möter i sociala medier och hur olika personer väljer att framställa sig. I ämnet idrott och hälsa behandlar undervisningen frågan om kroppsideal och om hur män och kvinnor förväntas se ut i förhållande till idealen. Även om lärare uppger att pornografi är ett fenomen som är viktigt att beröra i undervisningen, har det ännu inte gjorts. Utöver det finns inga exempel på inplanerade moment i undervisningen som berör hur relationer och sexualitet framställs i medier.

Undervisningens form

Här bedöms:

- Didaktiska val i undervisningen
- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Didaktiska val i undervisningen

Undervisningens arbetsuppgifter är varierade och lärmiljön är anpassad

Granskningen visar att lärarna skapar en variation i uppgifterna som eleverna får i samband med undervisning inom kunskapsområdet. Lärmiljön är utformad för att möta elevernas behov.

Av intervjuer med lärare, elever och rektorn framgår flera exempel på arbetsuppgifter och arbetsformer som eleverna möter i undervisningen om kunskapsområdet. Bland annat används böcker, digitalt material, filmer och teater för att skapa en variation. Lärare berättar att de också utformar flera olika varianter av samma uppgift i syfte att möta elevernas behov och förutsättningar.

Bildstöd och tecken används återkommande i undervisningen och utgår från elevernas behov i de olika ämnena.

Av Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön framgår att lärmiljön är utformad så att eleverna ges möjligheter till lärande. Eleverna har två hemklassrum där huvuddelen av undervisningen äger rum och i anslutning till det finns ett par mindre rum som möjliggör enskild undervisning eller undervisning i mindre grupp. I elevernas klassrum finns det tidshjälpmedel och olika typer av bildstöd. Klassrummen är inredda på samma sätt och med samma utrustning i syfte att eleverna ska känna igen sig om de under någon lektion byter klassrum. Undervisning i praktisk-estetiska ämnen sker i för ämnena avsedda salar som delas med grundskolan.

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen innehåller insatser för att främja ett öppet och tillitsfullt klassrumsklimat

Granskningen visar att lärarna verkar för ett öppet, tryggt och tillitsfullt klassrumsklimat så att alla elever inkluderas och kan delta i sådana samtal som rör sexualitet, samtycke och relationer. Det finns strategier och generella förhållningssätt i klassrummet för hur skolarbetet inklusive kunskapsområdet ska fungera och hur en samvaro med ömsesidig respekt inom gruppen ska se ut.

Av intervjuer med lärare framgår att de bedriver ett aktivt arbete för att skapa och upprätthålla ett klassrumsklimat där eleverna kan och vill delta i samtal under trygga former. För att alla elever ska kunna delta i samtal använder lärare olika metoder såsom att variera mellan helklass och större eller mindre grupper. Detta medför också att fler elever ges möjlighet att svara på frågor och delta i samtal. Lärare arbetar återkommande med att stävja och markera när det gäller nedsättande kommentarer elever emellan, exempelvis negativa kommentarer kring hbtq-relaterade frågor. Inför samtal om frågor som berör kunskapsområdet förmedlar lärarna till eleverna att det är viktigt att alla elever ska få komma till tals och att människor kan tycka och tänka olika i frågor som handlar om sexualitet, samtycke och relationer. Lärare betonar också att de i den mån det går försöker avdramatisera samtalssituationer då de är medvetna om att det finns elever som kan uppleva det som pirrigt och pinsamt att samtala om sexualitet, samtycke och relationer. Andra exempel på förhållningssätt som förmedlas när eleverna ska samtala om frågor som berör kunskapsområdet är att inte fnissa åt varandra, lyssna på den som pratar och att det ska vara okej att ställa de frågor man vill. Vidare uppger lärare att en medveten placering av personalen i klassrummet är en viktig del i att inkludera alla elever i samband med samtal. I det spelar elevassistenterna en viktig roll genom att stötta både grupper och enskilda elever, exempelvis när det gäller att få med de elever som inte spontant tar ordet i samtal.

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor**Eleverna ges inflytande över undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer**

Granskningen visar att eleverna har flera möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om kunskapsområdet samt att undervisningen fångar elevernas frågor.

Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att lärarna gör eleverna delaktiga i planering och genomförande av undervisningen genom att de stämmer av med eleverna vad eleverna har med sig för kunskaper när de ska börja med ett nytt arbetsområde samt att lärarna justerar planeringen efterhand utefter elevernas synpunkter. Ett exempel är att lärarna lagt till ytterligare moment som handlar om kroppen och puberteten när eleverna uttryckte önskemål om det. När det gäller utvärdering av undervisning om kunskapsområdet uppger lärarna att de regelbundet frågar eleverna vad de tycker om undervisningens innehåll, såväl i grupp som enskilt.

Elevernas intressen för kunskapsområdet bidrar också till att forma planeringen genom att lärarna är lyhörda för och aktivt fångar upp elevernas frågor i samband med undervisning om sexualitet, samtycke och relationer. Det kan exempelvis handla om att lärare fångar upp eller väver in frågor eller nyheter som berör kunskapsområdet och som eleverna själva har frågor om.

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck**Rektorns ansvar****Här bedöms:**

- Rektorns styrning
- Förutsättningar för samordning
- Ansvar för kompetensutveckling

Rektorns styrning**Rektorn ser i viss mån till att kunskapsområdet behandlas återkommande i utbildningen**

Granskningen visar att rektorn till viss del styr och leder arbetet med att kunskapsområdet ska behandlas återkommande i utbildningen, men inte när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck.

Av intervjuer med rektorn och lärare framgår att ansvaret för arbetet med att utforma och planera undervisningen i kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer vilar på lärarna. Rektorn berättar att hen får en inblick i undervisningen genom lektionsobservationer och på så vis också en bild av hur undervisningen inom kunskapsområdet fungerar och vad som behöver utvecklas. Rektorn är på så sätt medveten om vilka ämnen som omfattar undervisning inom det aktuella kunskapsområdet. Enligt lärare ställer rektorn frågor till dem om undervisningen i kunskapsområdet och ger lärarna tips och idéer kring material och upplägg som de skulle kunna använda sig av i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. I övrigt uppger lärare och rektorn att lärarna har stor frihet att utforma undervisningen som de själva finner bäst och rektorn leder lärarnas arbete med en hög grad av tillit.

Rektorn och lärare uppger att det finns ett behov av att utveckla undervisningen när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck då detta är något som till stor del saknas i undervisningen. Som en del i att stärka undervisningen inom området har rektorn sett till att personalen fått gå på en föreläsning som handlar om hedersrelaterat våld och förtryck. Samtidigt finns det inte några planerade moment om hedersrelaterat våld och förtryck, utan är något som tas upp om eller när elever har frågor om det.

Förutsättningar för samordning

Rektorn ger förutsättningar för att samordna undervisningen

Granskningen visar att rektorn ger förutsättningar för en samordning av undervisningen gällande kunskapsområdet, men att lärarna trots det inte samarbetar fullt ut.

Av intervju med rektorn framgår att lärarna inte samordnar undervisningen om kunskapsområdet, även om det finns organisatoriska förutsättningar att göra så. Lärarnas främsta möjlighet att samordna undervisningen om kunskapsområdet utgörs av gemensamma mötestillfällen. Rektorn har medvetet lagt lärarnas schema så att det ska möjliggöra möten och samtal, vilket även inkluderar mötestid mellan lärare och elevassistenter. Den samplanering som sker utförs huvudsakligen i de lärarpar som undervisar i respektive elevgrupp. Rektorn har ännu inte utfärdat specifika riktlinjer för hur undervisningen ska samordnas. Dessutom saknas en övergripande plan för arbetet med sexualitet, samtycke och relationer, som skulle kunna klargöra hur olika ämnen bidrar med skilda perspektiv på kunskapsområdet och därmed ge eleverna möjlighet att se helheten.

Ansvar för kompetensutveckling

Rektorn säkerställer att lärarna får kompetensutveckling inom kunskapsområdet

Granskningen visar att rektorn skapar förutsättningar för att lärare och övrig personal ska ha den kompetens som krävs för att undervisa om kunskapsområdet. Lärarna har möjligheter att dela med sig av erfarenheter och kunskap i syfte att lära av varandra.

Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att rektorn tagit initiativ för att stärka undervisningen om kunskapsområdet och att en del i detta arbete är att alla lärare och elevassistenter tagit del av en föreläsning om hedersrelaterat våld och förtryck i huvudmannens regi. Därtill har lärarna genomgått en kompetensutvecklingsinsats via utbildningsmaterial som tillhandahålls av Specialpedagogiska myndigheten och Skolverket. Detta initierades av rektorn inför läsåret 2024/2025. Lärare uppger att rektorn ger lärarna stöd i arbetet med sexualitet, samtycke och relationer och att de kontinuerligt får frågan om kompetensutvecklingsbehov, exempelvis i samband med medarbetarsamtal, men att de samtidigt efterfrågar ännu mer fortbildning när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Lärare kan delge varandra och elevassistenterna kunskaper och kompetens inom kunskapsområdet i samband med regelbundet återkommande möten.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet till fördjupning och att uppfatta kunskapsområdet som en helhet

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.¹ Läroplanen anger också att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.²

¹ Lgra 22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

² Lgra 22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer

Av granskningen framkommer att undervisningen inom sexualitet, samtycke och relationer är återkommande i flera ämnen, men samordnas inte trots att organisatoriska förutsättningar för detta finns. Lärare arbetar visserligen aktivt med frågorna men samverkar inte på ett organiserat eller strukturerat sätt med varandra. Det gör att det saknas en helhetsbild och en medvetenhet om hur undervisningen kan fördjupa eller bredda kunskapsområdet. Genom att lärarna samverkar och har kännedom om vad andra lärare undervisar om och förhåller sig till det kan de närma sig kunskapsområdet tillsammans med kollegor och skapa en helhet för eleverna och ge dem möjlighet till fördjupning i ämnet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna samordnar olika ämnesområden så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som helhet. På Skolverket finns material som kan användas i detta arbete.³

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck samt ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.⁴ Läroplanen anger vidare att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.⁵

Av granskningen framgår att undervisningen i begränsad utsträckning ger eleverna möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck samt hur relationer och sexualitet framställs i olika medier. Granskningen visar att de diskussioner som förs är främst utifrån

³ [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket](#) (hämtad 2025-04-24)

⁴ Lgr 22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

⁵ Lgr 22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag

oplanerade inslag och på förekommen anledning, vilket kan medföra att kunskaper inte kommer alla elever till del eller att frågor om maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck inte blir återkommande i undervisningen. Genom att ha inplanerade inslag där frågor om maktstrukturer som rör hedersrelaterat våld och förtryck samt hur relationer och sexualitet framställs i medier berörs kan eleverna rustas med kunskaper och positiva värden för att bygga trygga och respektfulla relationer. En undervisning om maktstrukturer som rör hedersrelaterat våld och förtryck samt hur relationer och sexualitet framställs i medier kan även bidra till att elever får kunskap om grundläggande rättigheter, såsom kroppslig integritet, att leva ett liv fritt från våld samt rätten att få forma och påverka sitt liv.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärare förutsättningar att utveckla undervisningen för att eleverna ska få möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Lärarna behöver även i undervisningen arbeta medvetet för att uppmuntra och utmana eleverna att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang. För att lärarna både ska kunna upptäcka utsatthet hos eleverna och förmedla kunskaper i undervisningen behöver lärarna ha ändamålsenlig kompetens inom området. Skolverket har material som kan användas i detta.⁶

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- utforma utbildningen inom kunskapsområdet så att kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande

Läroplanen anger att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer och att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.⁷

Av granskningen framkommer att rektorn förvisso har initierat en fortbildningsinsats om hedersrelaterat våld och förtryck, men endast i viss mån styr och leder arbetet för hur kunskapsområdet återkommande ska behandlas i utbildningen. Likaså finns det återkommande insatser i utbildningen vad gäller sexualitet, samtycke och relationer, men rektorn har inte tagit ett särskilt ansvar

⁶ [Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i skolan - Skolverket](#) (hämtat 2025-04-22)

⁷ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag, Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

för att hedersrelaterat våld och förtryckt återkommer i utbildningen. Genom att ta ansvar och se till att hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande ger det eleverna möjlighet till progression och fördjupat lärande i utbildningen utifrån kunskapsområdet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn som pedagogisk ledare samt chef över lärarna och övrig personal i skolan tar ansvar för att hedersrelaterat våld och förtryck återkommande ska behandlas i utbildningen. Det kan innebära att ge lärarna ökade förutsättningar att utforma undervisningen om kunskapsområdet så att det återkommer i alla årskurser. Skolverket har material som kan användas i detta.⁸

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Anna-Carin Kostic, utredare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Carl Bexell. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Robert Östberg och Ewa Mölleryd deltagit.

⁸ [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket](#) (hämtad 2025-04-24)

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen samt rektorns ansvar för utbildningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Undervisningens innehåll

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Samordnad undervisning

Kunskaper i undervisningen

Undervisningens form

Didaktiska val i undervisningen

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Frågeställning 2

I vilken utsträckning tar rektorn ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Rektorns ansvar

Rektorns styrning

Förutsättningar för samordning

Ansvar för kompetensutveckling

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁹

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹⁰

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.¹¹ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.¹²

Av skollagen framgår att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.¹³

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Vidare framgår att medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma

⁹ 26 kap. 20 § skollagen.

¹⁰ 1 kap. 4 § skollagen.

¹¹ 1 kap. 5 § skollagen.

¹² Prop. 2009/10:165, s. 634.

¹³ 2 kap. 25 § skollagen.

kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.¹⁴

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och ta klart avstånd från det som strider mot dem.¹⁵

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.¹⁶

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.¹⁷

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmönster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.¹⁸

¹⁴ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmänsklighet.

¹⁵ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet.

¹⁶ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹⁷ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter.

¹⁸ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹⁹

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.²⁰

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår avseende skolans mål bland annat följande. Att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor. Att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.²¹

Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Vidare ska alla som arbetar i skolan aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.²²

Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Vidare ska läraren öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors

¹⁹ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²⁰ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

²¹ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Mål.

²² Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

möjligheter samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Undervisningen ska av läraren planeras och genomföras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.²³

Avseende kunskaper framgår i läroplanens andra del att skolan bland annat ansvarar för att varje elev som läser ämnen efter genomgången anpassad grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden samt har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.²⁴

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang och möjligheter att arbeta ämnesövergripande.²⁵

Avseende elevernas inflytande anges både i skollagen och i läroplanen att elever ska ges inflytande över utbildningen och att formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. I läroplanen anges vidare bland annat att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och även planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.²⁶

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²⁷ På skolenhetsnivå ansvarar rektorn för att det görs ett arbete med att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.²⁸ I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår bland annat att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och

²³ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

²⁴ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper, Mål.

²⁵ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer.

²⁶ 4 kap. 9 § skollagen, Lgr22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer.

²⁷ 2 kap. 9 § skollagen

²⁸ Se 4 kap. 4–6 §§ skollagen

betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar i bland annat följande delar: Att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjligheter att uppfatta större kunskapsområden som en helhet och att i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden.

Rektorn har även inom givna ramar ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁹

Kursplanerna består av delarna syfte och centralt innehåll och har tillhörande betygskriterier samt i vissa ämnen även kriterier för bedömning av kunskaper.³⁰

²⁹ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

³⁰ Lgra22, avsnitt 3. Kursplaner.